

**Управління культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини**

**Одеської обласної державної адміністрації
Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського**

Науково-методичний відділ

РІК 1919 :
УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ – УКРАЇНА СОБОРНА

Методико-бібліографічні поради

**Одеса
2019**

2019 року бібліотеки продовжують популяризаторсько-інформаційну діяльність, спрямовану на розкриття значення української революції 100 років тому і сьогодні з метою осмислення необхідності утвердження у свідомості кожного громадянина ідеї незалежності нашої держави, боротьби за її територіальну та державну недоторканність.

Українська революція 1917-1921 років стала самодостатнім історичним явищем і носила національно та соціально визвольний характер. Ключовим її рушієм був український народ і його політична еліта, що зазнала еволюції від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення необхідності утвердження власної державної незалежності. І саме ці ідеї лежать сьогодні в основі ідеї розбудови України – незалежної унітарної держави.

У ході революції український народ створив незалежну національну державу, яка мала всі ознаки незалежної держави: територію, кордони, символи, органи влади, військо, гроші, мову.

2019 року діяльність бібліотек спрямовується на продовження розповіді про знаменні для нашої держави дати та події, пов'язані із 100-річчям української революції:

- 100 років з часу проголошення у селі Ясені на Закарпатті Гуцульської Республіки (08.01.1919)
- 100 років з дня ухвали Всенародними зборами у місті Хусті рішення про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки (21.01.1919)
- 100 років з дня проголошення Акта злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної республіки (22.01.1919)
- 101 річниця бою під Крутами (29.01.1918)
- 100 років з часу Чортківської наступальної операції Української Галицької Армії («Чортківської офензиви») (07-28.06.1919)
- 100 років з початку походу об'єднаних армій УНР і ЗУНР на Київ та Одесу (11.08.1919)
- 100 років з часу прийняття «Урочистої обітниці Директорії, міністрів, урядовців і суддів та присяги військових на вірність Українській Народній Республіці» (14.10.1919)
- 100 років від початку Першого Зимового походу Армії УНР (06.12.1919).

Саме в часи оголошення Соборності – 100-річчя проголошення Акту Злуки нашої держави український народ продемонстрував можливість цивілізованого демократичного збирання території в єдину суверенну

державу. Це був вагомий досвід державницько-правової розбудови України. Вперше після століть бездержавності відбулось об'єднання в одній соборній державі східних і західних українських земель.

1919 рік в історії Української революції – це доба Директорії, яка відновила республіканський лад і демократичне правління в Україні. Увесь цей період Українська Народна Республіка вела важкі бої за незалежність і територіальну цілісність. Об'єднана з Галицькою, армія УНР демонструвала героїзм і відданість ідеї соборності держави. Контрнаступи у березні 1919-го, Офензива на Київ-Одесу, Перший Зимовий похід засвідчили волю до боротьби за державність.

Саме ці події, 100-річчя яких знаменуються у 2019 році, дають нагоду бібліотечним працівникам включити інноваційне мислення при проведенні заходів національно-патріотичної спрямованості та пов'язувати розповідь з сучасною боротьбою нашої держави за недоторканність кордонів та героїзмом ВСУ.

Пропонуємо поповнити плани **щоквартальними** заходами з теми, присвяченої 1919 року в історії української революції, і не варто обмежуватись тільки єдиним заходом, презентацією виставки стосовно цієї тематики.

Виставку документів з фондів бібліотеки бажано поповнити посиланнями на відповідні документи на сайтах Верховної Ради України, Інституту національної пам'яті, національних бібліотек.

Просимо розширити постійно діючу виставку присвячену українській революції наступним чином, беручи до уваги перелік пам'ятних дат та ювілеїв 2019 року, пов'язаних з темою, і наведених вище:

«1919 – 2019 роки. Україна: національні інтереси і територіальна цілісність держави»

I розділ «Ідея соборності: від часів Візантії до сьогодення»

II розділ «Україна єдина: за неї жили та живуть, вмирили та вмирають кращі сини Батьківщини»

III розділ «Гуцульська республіка – унікальна сторінка державотворення»

IV розділ «Закарпаття в боротьбі за возз'єднання з УНР»

V розділ «Разом із власної волі»

VI розділ «Скок тигра»: Чортківська наступальна операція»

VII розділ «Найуспішніша самостійна наступальна операція українських збройних сил періоду української революції»

VIII розділ «Присяга на вірність УНР: шануймо традиції соборності та честі»

IX розділ «Перший Зимовий похід армії УНР: сторінки військової звитяги»

X розділ «Сучасна Україна – спадкоємниця державницьких традицій Української революції».

Пропонуємо знайти документи, які розповідають про історію вашої громади за цей період: листи, фотографії, записи розповідей. Живість та цікавість виставки зроблять і сучасні документи: матеріали про службу мешканців у збройних силах України сьогодні, світлини заходів, присвячених державним ювілеям та Дням пам'яті.

В разі, коли бібліотечний простір та меблі не дозволяють зробити величезну експозицію, що охоплює усі названі теми, пропонуємо розподілити презентації тематичних виставок на рік, що приверне увагу до системного висвітлення головної теми.

Заходи, присвячені тематиці року стануть у нагоді для проведення обговорень та читачьких конференцій за **книгами**:

- Карнович С. В. Українська революція [Текст] : історичні портрети / С. В. Карнович, А. Г. Морозов, О. П. Реєнт. – Вінниця : Фоліант, 2004. – 288 с.;
- Пінак Є., Умир М. Військо української революції 1917-1921 років;
- Історія України очима письменників. – Харків : Фоліо, 2013. – 510 с.
- Бондаренко О. Г. Повернення із забуття : іст. нарис. Кн. 1 / О. Г. Бондаренко. – Київ : Видавництво Стікс, 2013. – 296 с.;
- Бондаренко О. Г. Протистояння : іст. нарис. Кн. 2 / О. Г. Бондаренко. – Київ : Видавництво Стікс, 2013. – 260 с.;
- Бондаренко О. Г. Роздоріжжя : іст. нарис. Кн. 3 / О. Г. Бондаренко. – Київ : Видавництво Стікс, 2013. – 296 с.;
- Куртяк Є. Г. Спалені обози : роман / Є. Г. Куртяк. – Київ : Український письменник, 1993. – 488 с.

тощо (див. також посилання **32**).

Зустрічі за «круглим столом» можна присвятити правовим питанням єдності держави, що дійсно актуально в рік Президентських та Парламентських виборів. Темою такого заходу може бути «**Соборність України: правовий вимір**», на якій громадськість та правознавці обговорять такі питання:

- Соборність – підґрунтя розвитку правового суспільства в Україні;
- Державотворча діяльність УНР та сьогодення держави Україна;

- Правова культура – запорука верховенства права в Соборній унітарній державі Україна.

Пропонуємо проведення літературних та музичних вечорів, присвячених героїчному періоду боротьби за українську державу. Розповідь про ту епоху слід обов'язково пов'язати з сучасними сторінками життя держави. Ці заходи потребують участі клубів, шкіл, аматорських об'єднань.

Надаємо до уваги декілька назв подібних заходів, які стануть в нагоді працівникам бібліотек та забезпечать спрямованість саме заходу та викличуть зацікавленість мешканців:

- «Герої країни на захист повстали»;
- «Гей, вдарте в струни кобзарі»;
- «На плаху життя, на вівтар – перемогу».
- «Світить будуть завжди Крути»

Неабияку цікавість громадськості, особливо молоді, визвуть зустрічі, огляди, літературні вечори присвячені постатям Української революції. Пропонуємо провести цикл подібних зустрічей за наступним, мабуть, перспективним планом на 2019-2021 роки :

«Постаті української революції 1917-1921»:

- Військова еліта української революції;
- Українська політична еліта: ідея відродження державності;
- Масовий повстанський рух в епоху Української революції;
- Біографічні твори, спогади сучасників: велике бачимо на відстані.

Особливу допомогу в роботі бібліотек надасть співпраця з аматорськими клубами істориків, краєзнавців, громадськими об'єднаннями патріотичної спрямованості, літературними гуртками, викладачами учбових закладів. При можливості до кожного заходу необхідно готувати відеоряд. Існує значний перелік кіно та документальних фільмів, які стануть в нагоді до розповіді про конкретну особу революції, або конкретні події тих часів.

Показ кінофільмів необхідно кооперувати з клубними закладами.

Нагадуємо про обов'язкове оперативне поповнення Довідково-бібліографічного апарату бібліотеки з використанням системи УДК :

- **94(477)"1917/1921" «Українські землі в роки національно-демократичної революції та боротьби за возз'єднання 1917-1921»**

Список джерел та посилань:

1. **Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917 - 1921 років** : Указ Президента України від 22.01.2016 № 17/2016 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України / Законодавство України : сайт. – Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/17/2016>.
2. **Уряд затвердив план заходів з відзначення 100-річчя подій української революції 1917 – 1921 років** [Електронний ресурс] // Український Інститут Національної пам'яті : сайт. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-plan-zakhodiv-z-vidznachennya-100-richchya-podii-ukrainskoi-revolutsii-1917-19>.
3. **Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році** : Постанова Верховної Ради України від 18.12.2018 р. № 2654-VIII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України / Законодавство України : сайт. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-19>.
4. **Акт Злуки: як це було 100 років тому (унікальні фото)** [Електронний ресурс] // Вголос : сайт. – Режим доступу: https://vgolos.com.ua/news/akty-zluky-yak-tse-bulo-100-rokiv-tomu-unikalni-foto_914627.html
5. **Бій під Крутами** – подвиг та трагедія в історії України [Електронний ресурс] // Освітня столиця : сайт. – Режим доступу : <http://profspilka.kiev.ua/publikacii/novyny/2652-by-pd-krutami-podvig-ta-tragedya-v-storyi-ukrayini.html>
6. **Бій під Крутами** [Електронний ресурс] // YouTube.ua : сайт. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=kd8FvqaKbjY>
7. **Бій під Крутами** [Електронний ресурс] // Моя Україна : пізнавальн. інтернет-журнал : сайт. – Режим доступу: <https://myukraine.org.ua/biy-pid-krutamy/>
8. Вегеш М., Токар М. Подих Свободи Золотої Гуцулії : до 100-річчя Гуцульської Республіки та Доби Української Революції [Електронний ресурс] / Микола Вегеш, Маріан Токар // заКарпатія : сайт. – Режим доступу: <http://www.zakarpattia.com/?p=3147>

9. **Вегеш М., Токар М.** Хутський конгрес [Електронний ресурс] / Микола Вегеш, Маріан Токар Хутський конгрес // заКарпатія : сайт. – Режим доступу: <http://www.zakarpattia.com/?p=558>.
10. **Віднянський С.** Проблема самовизначення і розв'язання питання про державну приналежність Закарпаття після Першої світової війни [Електронний ресурс] / Степан Віднянський // LIVEJOURNAL : сайт. – Режим доступу: <https://joanerges.livejournal.com/624415.html>
11. **Віднянський С.В.** Всенародні збори угорських румунів в Хусти [Електронний ресурс] / С.В. Віднянський // Інститут історії України | Енциклопедія історії України : сайт. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Vsenarodni_zboru.
12. **Горобець С.** Перший зимовий похід Армії УНР [Електронний ресурс] / С. Горобець // Європейська Україна : сайт. – Режим доступу : https://eukraina.com/news/pershij_zimovij_pokhid_armiji_unr/2018-05-11-24259
13. **12/08/1991** – об'єднані армії розпочали операцію зі звільнення Правобережної України від більшовиків [Електронний ресурс] // Територія терору : сайт. – Режим доступу: <http://territoryterror.org.ua/uk/resources/calendar/details/?newsid=422>
14. **День Соборності** України [Електронний ресурс] // Вікіпедія : сайт. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8
15. **День Соборності:** як українські землі об'єднались в одній державі [Електронний ресурс] // 24 канал : сайт. – Режим доступу:https://24tv.ua/den_sobornosti_ukrayini_22_sichnya_yak_obyednalis_zemli_ukrayini_n1099752.

16. **Дочекався Незалежності:** як жив останній учасник бою під Крутами [Електронний ресурс] // Gazeta.ua : сайт. – Режим доступу : <https://gazeta.ua/articles/history/ dochekavsvya-nezalezhnosti-yak-zhiv-ostannij-uchasnik-boyu-pid-krutami/882923>
17. **"Закон про урочисту обітницю** Директорії, міністрів, урядовців і суддів та присягу військових на вірність Української Народної Республіці", ухвалений Радою Народних Міністрів; форми присяги 13 жовтня 1919 р." [Електронний ресурс] // Центральний держ. архів вищих органів влади та упр. України : сайт. – Режим доступу: <http://tsdavo.gov.ua/4/webpages/64262930.html>
18. **Інформаційні** матеріали до 100-річчя проголошення акта злуки [Електронний ресурс] // Інститут національної пам'яті : сайт. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/news/informatsiini-materiali-do-100-richchya-progoloshennya-akta-zluki>
19. **Київська** катастрофа [Електронний ресурс] // Вікіпедія : сайт. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B0
20. **Мельни І.** "Сток тигра". Чортківська офензива УГА [Електронний ресурс] / Ігор Мельник // Zbruc : сайт. – Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/23244>.
21. **Наступ Української армії** 1919 на Київ та Одесу [Електронний ресурс] // Helpiks.org : сайт. – Режим доступу: <https://helpiks.org/1-112034.html>
22. **Отаман С.** Гуцульська республіка зробила українцями багатьох [Електронний ресурс] / Святослав Отаман // Галичина : інтернет-ресурс газети : сайт. – Режим доступу: <https://galychna.if.ua/analytic/gutsulska-respublika-zrobila-natsionalno-svidomimi-bagatoh-ukrayintsiv/>
23. **Пагіря О.** Гуцульський зрив [Електронний ресурс] / Олександр Пагіря // Гайдамака : сайт. – Режим доступу: <http://www.haidamaka.org.ua/0217.html>

24. Перший зимовий похід армії УНР 1919-1920 [Електронний ресурс] // Інститут історії України | Енциклопедія історії України : сайт. – Режим доступу : http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Pershij_Zymovyi

25. **Початок** наступальної операції Української галицької армії, відомої як "Чортківська офензива" [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського : сайт. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4128>

26. **Саджениця І.** День пам'яті героїв Крут: історія бою та долі учасників [Електронний ресурс] / Ігор Саджениця // 24 канал : сайт. – Режим доступу : https://24tv.ua/den_pamyati_geroyiv_krut_29_sichnya_istoriya_boyu_ta_dolya_uchasnikov_n918660

27. **Скорич Л. В.** Розробка стратегічних військових операцій об'єднаних українських армій 15-30 липня 1919 р. [Електронний ресурс] / Л. В. Скорич ; Нац. університет "Львівська політехніка" // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository : сайт. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/30036/1/44_288-292.pdf

28. **Стефлюк Д., Масляник О.** Гуцульський Зрив: сторіччя на тлі епохи [Електронний ресурс] / Дмитро Стефлюк, Олександр Масляник // Косів : інформ.-довідк. сайт. – Режим доступу: <http://kosivart.if.ua/2018/04/27/8978/>

29. **100 років:** 10 фактів про Злуку УНР і ЗУНР та День Соборності [Електронний ресурс] // ЕСРЕСО : сайт. – Режим доступу: https://espresso.tv/article/2019/01/22/100_rokiv_10_faktiv_pro_zluku_unr_i_zunr_ta_den_sobornosti

30. **УГА розпочала** Чортківську офензиву (1919) [Електронний ресурс] // Calendarium.com.ua : сайт. – Режим доступу: http://www.calendarium.com.ua/ua/uga_rozпочala_chortkivsku_ofenzivu_1919

31. **Україна: забута історія** : [фільм про бій під **Крутами**] [Електронний ресурс] // YouTube.ua : сайт. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=7ef875kp0RM>
32. **Художні твори**, присвячені бою під Крутами [Електронний ресурс] // Пам'ятай про Крути | Молодіжна кампанія : сайт. – Режим доступу : <http://kruty.org.ua/iljustratsiyi/view/12>
33. **Чортківська наступальна операція УГА** [Електронний ресурс] // Інститут історії України | Енциклопедія історії України : сайт. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=chortkivska_operacija_ukrajnsk
34. **Швиденко Т. М.** Перший зимовий похід армії УНР в контексті національно-визвольної революції 1917-1921 років (УДК 94(477)"1919/1920") : дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук [Електронний ресурс] / Т. М. Швиденко. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Shvydchenko_Tetiana/Pershyi_Zymovyi_pokhid_Armii_UNR_v_konteksti_natsionalno-vyzvolnoi_revoliutsii_1917_1921_rokiv.pdf

Рік 1919: Українська Революція – Україна соборна [Текст] : метод.-бібліогр. поради / Упр. культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін. ; Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського ; [упоряд. Ю. С. Амельченко ; комп'ют. наб. Ю. С. Амельченко ; заг. редагування О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2019. – 11 с. – 10x21,5. – 40 прим. : б.ц.

Ксерокс ОУНБ
Зам. № 4 від 31.01.2019 р.
Тираж 40 прим.